

Интервју: Епископ белгородски Силвестар, ректор Кијевске духовне семинарије и академије

Боравећи у Кијеву у својству представника Московске духовне академије на конференцији у Кијевској духовној академији, 30. марта 2021. године, имали смо прилику да разговарамо са Епископом белгородским Силвестаром, ректором Кијевске духовне семинарије и академије. Током разговора, између осталог, било је речи о богословској академској науци у данашње време и о значају и месту Кијевске духовне академије у српско-украјинским односима. Владика ректор је напоменуо да је 2013. године био постигнут договор о сарадњи између Кијевске духовне академије и Православног богословског факултета у Београду и изразио жељу и наду да ће се односи и даље наставити и развијати на добробит богословске науке и очување православног учења.

Добар дан, владико Силвестре! Благословите!

Добар дан! Бог благословио!

Налазимо се у Кијевској духовној академији, која се налази при Кијево-Печерској лаври. Учили сте се у Одеској духовној семинарији и у Московској духовној академији. Имали сте могућност да упоредите духовне школе. Колики значај има близина манастира за студенте духовних школа?

Близина манастира, а нарочито лавре, веома је позитивна појава за духовне школе. Још у 19. веку, када се за време синодалне епохе, спроводила реформа духовног образовања, разматрало се питање да ли семинарије и академије треба да буду аутономне и да ли треба да се налазе потпуно изоловано од манастирског живота или пак уз манастире и лавре са великим братством. Тада су изнесена разна гледишта, али многи уважени епископи и ректори су говорили да близина манастира или чак место духовне школе на територији великог манастира или лавре има веома позитиван утицај на младе људе. Увек постоји нека бојазан да ће млади човек да изгуби везу са истинским духовним животом, са литургијским животом, са традицијом духовне делатности. Треба узети у обзир то да је младост – младост, она узима своје, био или не био студент духовне или недуховне образовне установе. Манастирски живот, сâм по себи, манастирски ритам, тишина – све то напомиње о смислу и садржају хришћанског живота. Током богослужења се молимо за живот и мир. Не молимо се да нам живот буде узбудљив или занимљив. Молимо се за миран живот. Управо то је идеал хришћанског живота који би требало да остваре не само они који живе у манастиру него и сви хришћани, монаси, свештеници, лаици. Веома је позитивна ствар када млади човек види пример мирног живота. Осим тога, у већој мери се баш у манастирима до дана данашњег чувају традиције богослужења, устројства црквеног живота, духовништва. И где год да млади човек настави да испуњава своје послушање и врши своју службу, нарочито ако постане свештеник, било на великој или на малој парохији, било у селу или у граду, он ће свакако да се ослања на знања и традицију које је стекао и видео. Све то, наравно, пружа манастирски начин живота. Иначе, историјски гледано, Кијевска духовна академија и семинарија нису биле на територији манастира. Налазиле су се у центру великог града. Али тако је Бог устројио да, када је крајем 80-их година прошлог века поново било могуће обновити рад наших духовних школа, једино место које нам било је доступно је била управо Кијево-Печерска лавра, враћена Цркви за годину до отварања Кијевске духовне семинарије. Кијевска духовна академија је са радом почела фактички у истом периоду. Стога су обнова манастирског живота у Лаври и обнова кијевских духовних школа повезане истим везама и истим људима у том периоду.

Прошло је већ неколико деценија од обнове рада духовних школа при Лаври. Какав је на данас статус Кијевске духовне семинарије и академије? Да ли има акредитацију Министарства просвете Украјине?

Прошле су већ три деценије од обнове рада Кијевске духовне семинарије и академије. Нажалост, данас немамо државну акредитацију мада је наша образовна установа званично регистрована на државном нивоу. Такође се придржавамо прописа и предлога које даје Министарство просвете Украјине везано за спровођење наставе. Код нас је иначе веома необична ситуација: наше

дипломе се на државном нивоу не признају, али и поред тога свака наша диплома може се нострификовати и признати одвојено. Тиме се бави посебна комисија при Министарству образовања. И поред не тако једноставне верске ситуације у Украјини људи из Министарства излазе нам у сусрет и нострификују наше дипломе. Треба истаћи да је акредитација образовне установе и добијање неопходних лиценци веома сложен и дуг процес. И у том правцу Кијевска духовна академија максимално развија свој образовни потенцијал.

Каква је процедура за упис у Кијевску духовну академију и семинарију? Кога спрема Кијевска духовна семинарија, односно академија?

Процедура уписа у Кијевску духовну академију и семинарију је традиционална за упис на духовне образовне установе. Првенствено је неопходна препорука за упис од свештеника или епископа. Неопходно је и доставити диплому из средње школе, резултате испита са велике матуре, податке о служењу војног рока, медицинско уверење. Приликом уписа полажу се испити и обављају се три разговора са кандидатом. Разговори су од великог значаја јер преко њих покушавамо да видимо не само знање кандидата већ и његова интересовања, општи развој, навике... Циљ нам је да видимо у којој мери кандидат има способност за предстојећу пастирску службу, која се састоји од неколико аспеката: беседништво, предавање, рад са младима, рад са људима у тешким ситуацијама. Сваки од наших студената има неки свој дар и таленат, а наш задатак је да то препознамо и помогнемо да их развију.

На ком језику је настава?

Сва документација је на украјинском језику. Што се тиче предавања, ту већ постоји разлика: неко предаје на руском, неко на украјинском. Већина, око шездесет посто, предаје на украјинском. Ја сам, на пример, предавао догматско богословље на руском, али мој наследник га предаје на украјинском. Све у свему, главни задатак професора је да створи услове и омогући да студенти стекну знање, а не да професор испољава своје идеолошке или неке друге погледе и уверења. Стога, по мом мишљењу, језик наставе треба да буде на корист образовног процеса.

Колико је тренутно студената у Кијевској духовној академији и семинарији? Одакле су? Има ли студената из других помесних Православних Цркава?

На данашњи дан у Семинарији и на Академији редовно студира 298 студената, а око њих 700 ванредно прати наставу. За велике факултете то и није нека велика цифра. Али по броју студената ми смо највећа семинарија у Украјини. Студенти су углавном из Украјине, али има и представника Белорусије и Молдавије. Било је и студената из других држава, из других помесних Православних Цркава. Међу нашим студентима било је и Срба и Пољака. Било је и студената који су семинарију завршили у Румунији, а после прешли да код нас студирају. У данашње време због

пандемије, нажалост, нисмо у прилици да реализујемо многе ствари. Али надамо се, када се она заврши да ћемо поново бити у прилици да примимо студенте из других држава.

Ова академска година, као и пола прошле, углавном се одвија путем интернета. Како се Кијевска духовна академија и семинарија снашла са потешкоћама насталим услед пандемије? Колико је ова ситуација утицала на наставни план и програм?

Имали смо великих потешкоћа. О томе каква је ситуација била у Кијевској духовној академији писали смо у званичним саопштењима. За Украјину и за цео свет ова ситуација је непредвидива и веома сложена. Стога је било врло тешко донети права решења без знања о томе како ће се даље одвијати ситуација. Искрено говорећи, ова ситуација је лоше утицала на образовни процес. Присталица сам тога да образовање треба да тече стабилно, без прекида, и да се студенти са професорима ипак налазе у учионицама. Постоје свакако и онлајн-учионице које омогућавају да се врши настава. Поред тога што сам ректор, држим и предавања. За мене је неприродно да држим предавање испред компјутера. Мени је потребно да видим студенте, њихову реакцију, њихов поглед, да они виде мене, а ја њих. Ценим такве тренутке, такву атмосферу и, да поновим, присталица сам традиционалног начина предавања. Нажалост, ове две године су биле тешке и утицале су на научни план и програм. Били смо принуђени неколико пута да распустимо студенте и пређемо на онлајн-наставу. Свакако, све то утиче на квалитет образовања и на друге аспекте и принципе духовног образовања. Стога сви ми у кијевским духовним школама желимо и молимо се да се настава поново одвија у нормалним условима.

Многи факултети у свету такође су суочени са ограничењима због вируса корона. Међу њима је и Православни богословски факултет у Београду. Да ли сте имали могућност да посетите Православни богословски факултет? Да ли постоји неки договор о сарадњи Кијевске духовне академије и семинарије и Православног богословског факултета?

Претходни ректор, садашњи митрополит бориспољски и броварски Антоније, потписао је договор о сарадњи са многим православним образовним установама, међу којима је и Богословски факултет у Београду. Приликом потписивања договора у Београду 2013. године био сам у делегацији Кијевске духовне академије. Сећам се те посете Београду. То је за сада једини пут да сам био у Београду. Трудимо се да развијамо наше односе. Као прво, у складу са договором, вршимо размену студената и научних сарадника. До недавно, до пандемије, наши докторанди су путовали у Београд да прикупљају литературу и информације и да истражују у архивима за своје научне радове. И у томе су им помагали и из Српске Патријаршије и са Богословског факултета. Са друге стране, к нама су такође долазили представници Богословског факултета да прикупљају литературу и да наступају са излагањима. Са неким представницима Богословског факултета остварили смо чак пријатељске односе. Међу њима је, на пример, професор Владислав Пузовић. Неколико пута је наступао са предавањима. Он је писао рад о српским студентима који су се школовали у духовним школама Руске Империје. Када би долазио, он је држао предавања и уједно истраживао, а ми смо му са своје стране помагали да нађе сву неопходну литературу. Још један део договора се односи на објављивање научних радова. Из наше Академије студенти и професори шаљу научне радове у академске часописе Православног богословског факултета у

Београду. Са друге стране, тамошњи студенти и професори шаљу своје радове у наш часопис *Труди Київської Духовної Академії*, у којем се могу наћи радови представника српске богословске науке, међу њима и радови професора Пузовића. Постоје и други правци наше сарадње. Ми овде, у Кијеву, покушавамо да реконструишемо историју кијевске богословске науке. А она је умногоме повезана са Србијом, барем тиме што су многи познати историчари и богослови Кијевске духовне академије после револуције 1917. године нашли уточиште у Србији. Од њих је вероватно најпознатији професор протојереј Теодор Титов, који је другу половину свог живота провео у Србији и својим радом допринео српској богословској науци.

У своје време сте имали могућност да предајете на Руском православном универзитету „Свети Јован Богослов“ у Москви. Данас предајете у Кијевској духовној академији. Да ли се студирање и предавање на теолошким факултетима разликује од студирања и предавања на духовним академијама?

У време када сам студирао на Московској духовној академији, по благослову тадашњег ректора, владике Јевгенија (садашњег митрополита талинског и све Естоније), предавао сам на Руском православном универзитету Светог Јована Богослова. То је за мене било веома важно и занимљиво искуство, нарочито ако се узме у обзир да је то био први пут да предајем. Тачно је да се сваки Православни универзитет или Богословски факултет разликује од духовне семинарије или академије. Као прво, разлике су у темпу живота, плану и програму, дисциплинском поретку и тако даље. Али, по мом личном мишљењу, требало би да постоје и духовна семинарија и академија, са својим планом и програмом, и богословски факултети са својим. Има доста људи који би да се баве богословском науком, али притом, из разних разлога, не желе да врше свештеничку службу. За такве особе, поред других, треба да постоје богословски факултети. Осим тога, у семинарије и академије, међу њима и кијевску, могу да се упишу само лица мушког пола. Али постоји мноштво девојака и жена које би, што због себе што због жеље да предају, желеле да добију богословско образовање. По мом мишљењу, уколико имају такву жељу, требало би им омогућити да студирају на богословском факултету. Ми, додуше, немамо богословски факултет, али при Кијевској духовној академији постоји трогодишњи катихетски програм. Већином га похађају они који желе да се богословски образују. Међу њима су и они који учествују у парохијском животу, који раде при храмовима. Међу полазницима програма су и људи који предају у недељним црквеним школама за децу, омладину и одрасле. У многим парохијама, нарочито у Кијеву, постоје секције за рад са омладином, као и са људима у затворима и болницама. Управо на тим местима човек, пре свега, треба да уме да разговара, саслуша, утеши, помогне и подржи.

Додела Томоса о аутокефалији “Православној Цркви Украјине” има последице за цео православни свет. Пре него што питамо како је та ситуација утицала на Кијевску духовну академију, како коментаришете све то?

За почетак, хтео бих да истакнем да су поступци Фанара који се тичу Украјине пример нарушавања канонских норми без преседана, а уз то и кршење елементарних моралних норми. Представници Фанара — а то је свима очигледно — руководили су се личним властољубивим

амбицијама. Живимо у времену када Фанар покушава да створи црквено устројство на тај начин да се на врху, са извесним неограниченим правима, нађе поглавар Цариградске Патријаршије. Безусловно, то ни најмање није у складу са древним, традиционалним, саборним начелом које постоји у Цркви на помесном и васељенском нивоу. Што се тиче црквеног питања у Украјини, патријарх Вартоломеј је једнострано и по сопственом нахођењу то питање „решио“ не само без договора са Руском Православном Црквом већ и без договора са другим Православним Црквама. Ствар је у томе да су бившег митрополита Филарета (Денисенка) сматрали расколником и фанариоти и представници осталих помесних Православних Цркава не годину или две већ деценијама. По логици саборног устројства Цркве, патријарх Вартоломеј је требало да пита представнике свих помесних Православних Цркава о Филаретовом статусу, као и о општој црквеној ситуацији у Украјини. Својом одлуком, међутим, патријарх Вартоломеј је показао не само свој однос према нама него и свој начелни однос према помесним Црквама, и, уопште, према црквеном устројству. Сада у пуној мери долази до изражаја феномен који се зове „источни папизам“. Он се појављује када неко од епископа почне да сматра да поседује нека ванредна овлашћења, могућности и положај и када покушава да све то и богословски оправда. Треба се присетити да римокатоличко учење о папи није настало за један дан. Хиљаду година је прошло до папе Пија IX који је прогласио непогрешивост папе. Тако је римски папизам растао довољно дуго и дубоко задирао. Цариградски папизам се развија на исти начин. Није се он данас појавио. Већ у 19. веку је неколико канониста и историчара Руске Православне Цркве користило израз „источни папизам“. Није то данашња тема, нисмо само ми то данас приметили. Али, како то често бива, постојала је нада да неће бити пређена граница дозвољеног. Патријарх Вартоломеј је, међутим, прешао ту границу. Сада се православни свет, нажалост, налази у стању дубоке кризе.

И таквим самовољним потезом је уручен Томос о независности...

Видите, ако прочитамо сâм Томос и Устав такозване Православне Цркве Украјине, приметно је колике су могућности за уплитање Васељенског Патријарха у унутрашњи живот „Православне Цркве Украјине“. О тој теми сам писао у чланку „Упоредна анализа уставних докумената Украинске Православне Цркве и Православне Цркве Украјине“ (на руском језику), који може да буде занимљив српским читаоцима.

Како је цела та ситуацију утицала на Украјинску Православну Цркву?

Ми смо канонска Црква у Украјини. Све чешће се од присталица новоформиране црквене организације чује да ми нисмо Црква и да не треба да постојимо. Али једина канонска Православна Црква у Украјини је она Црква која се налази под духовним руководством Митрополита кијевског и све Украјине Онуфрија. То је оно шта ћемо увек да сведочимо.

Шта ће даље бити са Украјинском Православном Црквом? Да ли је планирано неко компромисно решење у виду формирања уједињене помесне Украјинске Цркве?

У тренутној ситуацији питање формирања неке уједињене помесне Цркве је потпуно апстрактно. Ми то питање у данашње време не разматрамо. У погледу тога шта ће бити даље, за три, пет, десет година, то се не тиче само Украјине и Украјинске Православне Цркве већ читавог Православља. Сви треба да разумеју да патријарх Вартоломеј и они који га подржавају заправо покушавају да преко украјинске црквене кризе реше неке ствари на глобалном нивоу, тојест желе да помоћу локалног питања остваре глобалне циљеве. Такав глобални циљ јесте покушај Фанара да успостави такав црквени поредак у којем би Фанар био на врху, са свим могућим овлашћењима и правима (управљао би дијаспором, примао апелације тако даље). Управо тај циљ покушавају да остваре преко Украјине. Свако ко поступке Фанара у Украјини прихвати као исправне треба да разуме да ће се то што се десило у Украјини за десетак година десити и у другим помесним Православним Црквама, а да ће већ за педесет година наследници патријарха Вартоломеја приказивати себе у категоријама потпуно неприхватљивим за православну свест и православно учење. Стога сваки представник ове или оне помесне Цркве треба искрено да одговори на питање: шта ће бити са Православном Црквом у случају да помесне Цркве признају законитост поступка патријарха Вартоломеја? Ако на то питање одговоримо директно и искрено, онда ће сви разумети у каквој је опасности Православна Црква. Сматрам да једини начин да се некако одупремо томе што ради Фанар јесте да све помесне Православне Цркве иступе са својим ставом.

Враћајући се на питање о последицама формирања „Православне Цркве Украјине“, питао бих Вас: у којој мери су сви ти догађаји утицали на Кијевску духовну академију? Да ли се догађало да неки студенти Кијевске духовне академије приђу „Православној Цркви Украјине“?

Увек постоје људи који су у одређеним приликама спремни да напусте наше редове. Не желим да лоше говорим о њима. Обично се у таквим случајевима код нас каже: „Бог им је Судија“. Али до данас је из Кијевске духовне академије са редовних студија у „Православну Цркву Украјине“ прешао само један студент. Било је и студената које смо ми морали да избацимо због лоших оцена или због нарушавања дисциплине, а они су са своје стране покушавали да се пребаце у образовне установе „Православне Цркве Украјине“. Али треба истаћи да је и код њих однос према таквим случајевима обазрив. Јасно је: ако је студент био проблематичан код нас и имао тешкоће са учењем и дисциплином, такав ће бити и тамо.

У данашње време Украјинска Православна Црква је у незавидном положају. Али увек постоји нада да ће привремене потешкоће проћи и да ће све доћи на своје. Да ли се у Кијевској духовној академији и семинарији у наредном периоду планирају неке промене, пројекти или конференције?

Свакако. Код нас се конференције одржавају два пута годишње: сјесени и у пролеће. Ове године ћемо покушати да обновимо све искуство које имамо у тој области. Уз то планирамо да организујемо додатне округле столове и семинаре. Сматрам да су они од изузетног значаја јер студентима пружају могућност да размењују гледишта, да чују мишљења других, па и неко ново мишљење. И то је важан део образовања. Свакако ћемо, дакле, нешто од тога организовати.

Наравно, позиваћемо на учешће у свим нашим манифестацијама и представнике осталих помесних Православних Цркава. Стога се надам да ће представници српске богословске науке и убудуће да бити наши гости и учесници на манифестацијама.

Дај Боже! Хвала Вам, владико, за садржајан разговор!

Задовољство је моје!

Са руског: Николај Сапсај
Редактура превода: епископ бачки Иринеј

Извор: Епархија бачка

Преузето са сајта Српске Православне Цркве (www.spc.rs)

Извор: <https://mospat.ru/sr/news/87255/>